

THE ADVENTURES OF A DELAYED STUDENT

Mirela Letiția Nistor (Zăvoian)

PhD. student, Technical University of Cluj-Napoca –Baia Mare Northern University Center

Abstract: The Days and Nights of a Delayed Student by Gib I. Mihăescu illustrates humorously a provincial's wanderings through the capital during an excessively prolonged studenthood, for 11 years. In all these years, without being concerned at all with his studies, as he does not sit for any of his exams, the hero spends his time with various amusements. He made a real career of leaving the rented accommodation at night, leaving behind the overdue rent and the wounded pride of the abandoned landladies. He uses the same method at restaurants, leaving without paying for his meals. The situation changes radically when he falls in love with an eminent PhD student. He now knows the suffering caused by an unrequited love. The novel ends tragically with the young woman's death caused by a provoked abortion. The hero is totally changed after all these events and gives up on the shallow life he has led until recently.

Keywords: amusement, study, femininity, love, death.

Zilele și nopțile unui student întârziat de Gib I. Mihăescu este, înainte de toate, romanul unui tip, al unui aventurier neobosit al mahalalelor bucureștene, al unui maestru al înșelăciunilor și al unui meșteșugar al cuvintelor izbăvitoare de situații limită. După cum ne informează autorul chiar din titlu, avem de-a face cu un student veteran, iar, din primele pagini, înțelegem că studenția sa a depășit deja cu un an un deceniu. Bineînțeles că acest aspect pare, la prima vedere, neverosimil, însă, dacă aruncăm un ochi în biografia autorului (a cărui studenție aproape a egalat-o pe cea a personajului), înțelegem că, din perspectiva sa, exagerarea nu forța deloc limitele posibile ale realității. Cine este acest student întârziat? Nimeni altul decât Mihnea Băiatu – al cărui nume vine să întărească ipoteza rămânării în urmă, a persistenței într-o anumită vârstă, a blocării într-un stadiu, în definitiv, a imposibilității de a se maturiza. Interpretând astfel numele, se impune următoarea întrebare: cum se justifică prezența unui personaj cu nume identic, dar cu un profil moral și intelectual total diferit? E simplu, omonimul său are rolul unui personaj auxiliar, el servește unei cauze, deloc nobile, a eroului, dar care-i evidențiază caracterul – aceea de a pune capăt îndelungatei studenții, cel puțin în ochii părinților săi. Referitor la succesele reputate de omonimul său, Băiatu constată cu stupeoare: „El termină cu toate specialitățile de la Litere: luă istoria, filozofia, latina, greaca, romanica, ba, ca secundare, mai luă pe deasupra româna și franceza. În fața rezultatelor, Mihnea rămase ca trăznit; chiar până acolo nu credea că ar putea merge cineva cu învățătura, oricât de vrednic ar fi și oricâtă dragoste de carte ar avea. *Cineva, pe care-l mai chema și Băiatu*” (sublinierea noastră). Pasajul ne-a atras atenția nu atât pentru faptul că adâncește prăpastia dintre cei doi *băieți*, cât pentru comicul stârnit prin autoironie. De altfel, aceasta o vom mai întâlni pe parcursul romanului, fiind una dintre sursele principale ale comicului.

În fond, cu se ocupă acest tânăr student de nu reușește să-și finalizeze studiile, ba, mai mult, nu are luat nici măcar un examen? Mihnea Băiatu își trăiește viața după filozofia proprie, dar trăiește într-un imperiu al superficialității. Cele mai multe dintre succesele reputate de el ne apar ca niște fapte mârșave, având toate la bază înșelăciuni. De pildă, deși se bucură de ajutor financiar din partea părinților pe care-i amăgește, la nesfârșit, cu licența, aruncă banii pe distracții mărunte și pe diferite jocuri, iar la restaurante mănâncă fără a plăti. Totuși, îi place întotdeauna să aibă bani asupra sa, astfel încât, dacă ar fi prins în încurcătură, să poată poza într-un individ corect și să se arate el însuși ofensat de suspiciune. Altă distracție este aceea de a părăsi locuințele închiriate în

miez de noapte, la adăpostul întinericului, lăsând în urma sa o chirie neplătită pe câteva luni, precum și o proprietăreașă înamorată, ducând lipsă de serviciile sale erotice. Sau, alteori, de plictiseală și strict pentru amuzamentul său, îi place să iște conflicte în plină stradă, unii protagoniști ai acestora ajungând chiar până la poliție, mai puțin el, cel care le-a provocat, întrucât, știm deja, specialitatea sa de bază este evadarea. Și, bineînțeles, veritabil Don Juan, sucește cu ușurința mintea femeilor, deși, singur o recunoaște, a adunat în palmaresul său doar femei simple, de mahala. Totuși, aceste escapade amoroase meschine ale protagonistului sunt explicate prin neșansa de a o întâlni pe fata visurilor. De fapt, ca mai toți eroii gibmihăiescieni, Băiatu tânjește după o iubire pură, adevărată. La un moment dat, aflându-se înaintea vestitei cafenele Capșa, i se oferă un superb tablou al feminității pe care-l admiră prin mijlocirea sticlei. La o examinare mai atentă, damele din interior nu răspund exigențelor ridicate în materie de feminitate ale protagonistului.

Romanul e constituit din două părți antinomice: prima ilustrează cu umor peripețiile lui Mihnea prin mahalalele bucureștene, oferindu-ne o radiografie amuzantă a acestora și a lumii pestrițe care le populează, în vreme ce a doua parte se axează pe sondarea psihicului, pe aventura interioară a ființei și are caracter tragic. Referitor la prima parte, Florea Ghiță face următoarea observație pertinentă: „Scriitorul încearcă aici să schițeze o nouă direcție a prozei sale, punând accentul pe anecdotic, pe observația realistă a mediului, surprinzând o mahala bucureșteană pitorească și tristă în același timp. Având în centrul acțiunii pe Mihnea Băiatu, descendentul lui «Mitică», bucureșteanul prin excelență, aventuros și sentimental, plin de vervă și o invenție bogată, cum l-a immortalizat I. L. Caragiale, prima parte a cărții are o factură specifică romanelor picarești, un ritm vioi și dinamic, cu conflicte ușoare și umor spumos, plin de culoarea timpului și a locului”. Referitor la finalul romanului, același exeget observă: „În cea de-a doua parte, prozatorul se reîntoarce la modalitățile obsesive din nuvele, la mijloacele de investigare a conștiințelor și a sufletului bântuit de neliniște al eroului. O lectură atentă a romanului pune în evidență faptul că această parte, dominată de analiză psihologică, nu descinde din prima, scriitorul lipind-o probabil ulterior, la reluarea și definitivarea operei.¹

Din primul paragraf al romanului, cititorul face cunoștință cu Mihnea Băiatu, „un *trecător* tânăr, cu aer *mulțumit*”, (sublinierile noastre) surprinzându-i, poate, două dintre cele mai importante trăsături și constatând una dintre îndeletnicirile sale obișnuite: aceea de a-și căuta o gazdă. Și o găsește ușor, în persoana coanei Polixenia Nisipoiu, pe care o analizează în detaliu, trecând cu ușurință peste fizionomie (nu înainte de a constata cu narcisism vădit impresia pe care el însuși i-a produs-o femeii: „Îi plac mahalagioacei!”) și insistând asupra trupului, de care se declară mulțumit: „Pântecul e drept c-a început să se bage de seamă, nu prea cine știe cât, nu-i vorbă, dar sânul se ține încă bine și caută semeț a ceartă. Piciorul, ceva-ceva cam dolofan, este însă nu se poate mai bine modelat...” Expertiza nu e deloc întâmplătoare, întrucât felul în care arată proprietara cântărește mult în decizia finală. Mihnea Băiatu urmează un tipic strict în ceea ce privește plata chiriei, aceasta e achitată dumnezeiește, la termenul fixat, în primele luni; flirtul, jocul tandrețurilor, ocheadele apar de la început, astfel că, fără excepție, fiecare gazdă cade în plasa acestui Don Juan de mahala, iar „amănuntul prozaic al chiriei” nu-i mai încurcă deloc socotelile, fiind scutit, pe cale de consecință, de plată. La fel vor sta lucrurile și la coana Nisipoiu, pe care o cucerește din primele minute de dialog, făcând-o să-și piardă cumpătul și să-l aleagă drept chiriaș, în detrimentul altuia care-i oferise o sumă mai mare. Indubitabil, e un tip fermecător, afirmație care este dovedită nu doar prin puterea de seducție pe care o exercită asupra cucoanelor, ci și prin faptul că se face remarcat în orice context social, atrăgându-i pe toți de partea sa, ca un magnet. Naivul Bănică Nisipoiu este, pur și simplu, fascinat de șarmul acestui individ, care, cu o finețe de psiholog, știe să-și joace cărțile în funcție de interlocutor. Astfel, sesizând admirația grefierului pentru Drept, îi ține adevărate prelegeri pe teme juridice care-l încântă peste măsură, determinându-l să manifeste un respect considerabil față de doctorandul la Drept, cum s-a declarat chiriașul nostru, și apreciindu-i vastele

¹ Florea Ghiță, *Gib I. Mihăescu (Monografie)*, București, Ed. Minerva, 1984, p. 188.

cunoștințe în domeniu. Agreând discuțiile cu acesta, Nisipoiu îl invită în repetate rânduri la masă, dar această efuziune nu e pe placul protagonistului, întrucât îi încurcă socotelile pe care le are cu soția sa. Nu trece mult de la momentul instalării sale în noua odaie până la dezvăluirea sentimentelor coanei Nisipoiu. Ca o adevărată mahalagioacă, în prezența soțului, femeia nu se sfiește să-i atingă tânărilor picioarele pe sub masă. Deși amintește de el, jocul acesta vulgar al atingerii picioarelor nu are nimic din finețea și tandrețea aceluiași joc care a marcat începutul iubirii pasionale dintre Allan și Maitreyi. La scurtă vreme de la acest incident, Băiatu se bucură de tot ce-i poate oferi această femeie strașnică în materie de amor. Episodul erotic dintre cei doi se consumă exact în momentul în care, la cârciumă, conul Nisipoiu discută cu colegii săi, Vulpache și Piscupescu, pe tema infidelității, temă furnizată de un eveniment tragic din capitală: un tânăr este împușcat de soția șefului său cu care avusese o idilă și pe care decisese să o părăsească. Este acesta un prilej favorabil pentru Vulpache și Piscupescu de a-și înteti apropourile cu privire la menajul Nisipoiu. Întors de la cârciumă, grefierul alege o manieră interesantă de a-i relata Polixeniei evenimentul, conferind un aspect general faptelor prezentate și adoptând o atitudine agresivă. De fapt, scriitorul utilizează aici un procedeu detectivist, căci vinovata face mărturisiri despre care conul Bănică nu avea nicio cunoștință. Văzându-se posesorul unei perechi de coarne, grefierul trece în odaia alăturată, la domnul doctorand pentru a cere lămuriri. Aici, stupoare, chiriașul lipsește, în schimb, pe masă, Codul Penal este deschis la articolul 253: „Omorul săvârșit de către bărbat asupra soției sale...”, o altă surpriză este scrisoarea primită de Băiatu de la tatăl său, pe care o găsește printre cursuri, și din care înțelege că meritul doctorand nu are nici măcar licența. În absența soțului, negăsind niciun obiect incriminator, Polixenia își înțelege nechibzuiala și nuantează mărturia inițială, explicând că Băiatu a stat doar la o țigară în camera lor. Reîntors în camera rivalului amoros de acum, prieten îndrăgit cu o zi în urmă, domnul Nisipoiu rămâne perplex în fața avalanșei de cuvinte a chiriașului său. Acesta, încercând să înțeleagă motivul vizitei târzii, îl întâmpină pe grefier cu efuziune, ia inițiativa conversației și, asemeni unui vâslaș temerar care-și conduce barca în direcția dorită, conduce firul discuției în sensul dorit de el. Discursul e presărat cu termeni juridici, mai ales în punctele care vizează acțiuni care l-ar putea tenta și pe Nisipoiu din ipostaza soțului înșelat, eroul încercând astfel să-l intimideze, făcându-l să conștientizeze repercusiunile legale ale unor fapte prezumtive. În schimb, alte aserțiuni surprind lipsa cultivării unor principii morale, ceea ce stârnește amuzamentul cititorului, vădind un contrast puternic între aparență și esență. De pildă, următoare afirmație sună ilar din gura studentului întârziat: „Imoralitatea, domnule! (...) a ajuns la culme; plutim, pot zice, într-un ocean de păcătoșenie.” Conștient de faptul că se află pe un teren nisipos, incertitudinilor privind culpabilitatea în cazul triumphiului amoros le iau loc certitudinile privitoare la vina exclusivă a femeii: „Ți-ai găsit! Când vrea femeia... Te urmărește, domnule, vine după tine... îți iese în cale când nici cu gândul nu gândești... ba, dacă mai stai în aceeași casă cu ea, îți intră în odaie, domnule. I-a năzărit ei pe tine și pace!... Te nimerești ba pe jumătate îmbrăcat, ba în pat dimineța (Tresărire violentă la domnul Nisipoiu.) Tu zici pardon! Ea, că nu știu ce-a uitat aci când a scuturat ieri. (Nici Băiatu, nici Nisipoiu n-au băgat de seamă aci că doamna din lumea mare nu putea să scuture camera unui secretar.) A doua zi tu încui ușa... Îți bate la ușă. Taci. Bate mai tare. Strigă. Te face să crezi că Dumnezeu știe ce s-a mai întâmplat... Iei ceva pe tine, sumar; deschizi...” Insinuările sunt evidente. Scopul este atins. Deși ține să-i amintească din când în când că discută speța, încordarea conului Nisipoiu atinge cote paroxistice. Invitat la apel: „Ei, spune și dumneata acum, coane Nisipoiule, cine e vinovatul... dă și dumneata cu piatra! strigă el sfidător, apoi completă scoborând tonul: admitând că ești jurat...” conul Bănică nu răspunde, ci iese val-vârtej din cameră și se îndreaptă spre dormitorul conjugal. Ca în alte împrejurări critice (de exemplu, episodul din tramvai al întâlnirii cu familia Turcitu, de la care, conform propriului obicei, dezertase într-o noapte, lăsând o datorie considerabilă la chirie) locvacitatea îl salvează și de această dată. Însă Băiatu nu se bazează pe atât, ci își ia geamantanul, are doar experiență în părăsirea locuințelor pe timp de noapte, și se îndreaptă spre locuința prietenului său, Grigoraș Idrășteanu.

După episodul cu Polixenia, protagonistul trece la o altă idilă și într-un alt stadiu al relațiilor sale amoroase, căci Vasilica Balaman, poreclită Vevé, este prima sa iubită – studentă înscrisă la facultate cu acte în regulă, fără a avea însă vreun examen trecut, deși este înscrisă de patru ani, dar acest aspect importă prea puțin. Pe aceasta o cunoștea, de altfel, încă din perioada în care a stat la Nisipoiu și a flirtat cu ea de câte ori s-a ivit ocazia. La Balamance, se bucură de o atenție deosebită din partea femeilor. Tânăra domnișoară îl vizitează în odaie încă din prima seară. Un mobil ascuns au părinții fetei care vor s-o vadă căpătuită și-l consideră pe Mihnea o partidă bună. Ei îi întind băiatului o cursă, neștiind însă că au de-a face cu un maestru al înșelăciunilor. Sfaturile mamei îi scandalizează pe cititori, sfidând legile bunului-simț. După ce îi dă indicații clare cât să cedeze în fața băiatului, astfel încât, prins asupra faptei, să-l poată constrânge la un angajament matrimonial, învăluie totul în veștmântul moralei: „Un părinte, maică, o mamă, care te are numai pe tine pe lume, știe până unde trebuie să întindă morala pe care o dă copilului ei...” Protagonistul cade bucuros în lațul întins de cei trei, iar angajamentul final îi convine de minune: casă, masă, fără a achita nota de plată. În timp însă, cu cât dorința de a o cunoaște pe Arina devine mai puternică, cu atât relațiile între cei doi sunt mai tensionate. Simțindu-se respinsă și scandalizată peste măsură de faptul că îl găsește citind cărți de filozofie, iar pe ea o ignoră complet, Vevé amenință să i le arunce în foc. Pledoaria pentru cărți sună ciudat din gura studentului întârziat: „Deocamdată citesc filozofie, pentru că un om al *secolului de astăzi*, un om cu adevărat civilizată, trebuie să știe de toate. Numai tâmpiții au oroare de cărți și nu numai că li e groază să pună mâna pe ele, dar și când le văd la alții, se reped și le smulg din mâini... și le aruncă pe jos... Cartea, cel mai sfânt lucru pe care l-a făcut omul de la începutul începuturilor și până acuma! rosti convins Mihnea. Mă dezguști!” Exclamația din final vădește disprețul față de Vevé. Licheaua de mahala manifestă, în această fază, un comportament moșic față de Vevé: trece de la indiferență la agresiune verbală și fizică. Când situația nu-i mai convine deloc, Mihnea – un as al aranjamentelor de tot felul – știe cum să iasă din încurcătură. Pentru războiul de independență, pentru scăparea de hamurile Balamancelor și ale lui Vulpache, își găsește un aliat de nădejde în Dumitru Bobescu, primul său maestru în domeniul înșelătoriilor. Astfel, apelează la bunăvoința viitorilor presupuși socri pentru a-și găzdui un vechi prieten, haimana ca el, de altfel. Nu trece mult de la instalarea în casă a amicului până la prinderea în flagrant delict. Așa că, fără resentimente, în fond a contribuit din plin la acest mers al lucrurilor, Mihnea i-o lasă pe Vevé lui Dumitru Bobescu. Situație care-i convine de minune.

În perioada șederii la Balamance, vizitele sale la universitate se întetesc. Pe de-o parte, îl curtează pe omonimul său, Băiatu Mih., al cărui succes la examene echivalează cu un succes personal, pe de altă parte, o urmărește pe Arina, de a cărei apariție este, efectiv, fascinat, însă, contrar propriului său obicei și caracter, nu îndrăznește să o abordeze. Este surprinzătoare răbdarea cu care protagonistul îl curtează pe studentul eminent și-i urmărește îndeaproape toate acțiunile. Consumă inutil o energie pe care ar putea-o valorifica în propriu-i interes (real!). În lunga sa studenție, au existat momente în care s-a năpustit asupra studiului științelor juridice. Însă toate aceste tentative au eșuat lamentabil după două-trei zile. În fond, personajului i-a lipsit motivația de învățare. Mai bine de un an, urmărește traseul studentesc al omonimului său, îl caută cu disperat avânt când acesta lipsește perioade îndelungate și-l chestionează asupra intențiilor sale în privința studiilor pentru a se asigura de faptul că nu a renunțat la Drept și că numele său (care coincide cu al lui!) va figura pe listele celor licențiați. Ba chiar, la vremea potrivită, îi plătește taxa pentru susținerea licenței, lăsându-i celuilalt timpul necesar pentru studiu. Participă la examene și intervine, atunci când are impresia că Mih. este nedreptățit de profesorii universtari, pe care-i numește în termeni foarte aspri „călăi incoștienți de suflete și inteligențe”. Neavând experiența examenelor, nu înțelege jocul teatral al profesorilor și trăiește teama de a nu-l vedea promovată pe Băiatu Mih.; lumea universitară e caracterizată, din perspectiva studentului întârziat, ca fiind presărată: „cu nemernicia care domnește în această lume, cu reaua voință ori cu ramolismul care pun tot mai țepănă stăpânire pe omenire, înfrângând temerare voinți și anulând stupid cele mai nobile și mai frumoase năzuințe”. Mihnea Băiatu se suprapune, efectiv, peste tizul său, într-atât îi sunt de dureroase posibilele eșecuri sau, dimpotrivă, de dulci, eventualele succese. În momentul

suprem al afișării rezultatelor, scopul său este atins: dorința părinților de a-și *vedea* (la propriu – doar pe o listă!) fiul licențiat este atinsă, iar oportunitatea de a huzuri pe spezele părinților – asigurată în continuare.

Ceva se schimbă totuși în structura sa sufletească din prima clipă în care o zărește pe Arina. Don Juanul nu-și mai poate exercita puterea de seducție nici prima dată când doar el o zărește, nici când privirile li se intersectează și are confirmarea că nu-i este chiar indiferent fetei. Ba mai mult, când Băiatu Mih. vrea să le medieze întâlnirea, marele curtezan dă bir cu fugiții. E firesc! Până acum, cuceririle sale s-au oprit asupra unor proprietărese de mahala, în vreme ce Arina reprezintă o expresie a rafinamentului intelectual și a frumuseții feminine, căreia îi presupune o ascendență nobiliară (atribut obligatoriu al misterului feminin la Gib I. Mihăescu). În fața acestei fete se simte „dezarticulat, aneantizat”, umil și nici nu e de mirare câtă vreme, văzând-o, are „presentimentul că pe dinainte-i trecuse unul din acele exemplare, despre care numai în cărți se spune – el nu văzuse până acum niciodată vreunul – , ce trăiesc într-atât în lumea tot a cărților, încât, atunci când le vezi în viața de toate zilele, parcă ar fi descins din paginile cine știe cărui autor de literatură, ba chiar și mai grav, din literatură profundă, filozofie. Cum se va înfățișa dinaintea acestor ochi, care vor trebui să fie întorși din profunzimea țintei lor inaccesibile?” Deodată, seducătorul este anihilat de o timiditate excesivă, dublată de un sentiment de umilință. Pentru prima dată în cariera sa de aventurier amoros, pune la cale un plan ambițios, stabilit în cele mai mici detalii pentru a cuceri. Are certitudinea că nu se poate prezenta în fața Arinei fără cunoștințe temeinice în filozofie, domnișoara este doctorandă și asistentă la Istoria filozofiei, așa că, în loc să facă ceea ce știe cel mai bine – s-o seducă – alege să se pună pe studiul filozofiei. Sunt de-a dreptul suspecte răbdarea și motivația personajului de a învăța o știință care-i este complet străină. Într-atât îi pare de inaccesibilă fata, încât ea e percepută drept „apariție de vis”, „apariție suavă”, „apariția de-o clipă” sau chiar „fantomă”. Această himeră urmărită cu asiduitate și, în același timp, cu frica unei confruntări pe holurile facultății, care-i umple gândurile și-l transformă încet, dar iremediabil, va pătrunde în viața personajului după luni bune de tatonare. Însăși așteptarea neobișnuită este un indiciu clar al metamorfozei. Metamorfoză care se petrece treptat. Schimbările sunt anunțate sporadic încă din momentul în care doar o zărește pe holurile facultății. Iată, de pildă, lipsa de reacție la elogiile prietenului Dumitru Bobescu: „Înainte vreme, de bună seamă, când primea laude și felicitări, pentru închipuite isprăvi ale sale, Mihnea se sinchisea prea puțin sau le primea cu sinceră emfază și cu un fir de ironie pe buze pentru păcălit; iată acum simțea un fel de stânjenire, care-i displăcea și-l plictisea... Hotărât lucru, se stricase ceva acolo, înlăuntru...” Apoi, față de același prieten, părtaș odinioară la infamiile sale, simte o ruptură: „Dar el simțea în sufletul lui, tocmai grație cruzimii și desolidarizării de Dumitru, o mare ușurare și o mare regenerare. Tot ce-a fost, tot ce s-a întâmplat până acum în viața lui i se păru infect și stupid – ba într-atâta că-i fu silă chiar de domnișoara Vevé, care se strecura spoită ca o păpușă de ceară în odaia lui pentru a-i aduce porția obișnuită de iubire serală și furișă”. Tactica nouă în abordarea unei fete, timiditatea excesivă, aplecarea spre studiul filozofiei, toate acestea sunt semne clare ale schimbării. Totuși, în ciuda acestor gânduri, comportamentul său oscilează între iubirea spirituală pentru Arina și plăcerile carnale cărora nu le poate pune punct. De exemplu, când Vevé intră resemnată în camera lui, la insistențele părinților (sic!), nici plânsul fetei, nici imaginea Arinei nu reușesc să pună frâu dorințelor carnale. Culmea! Gândul la Arina îl împiedică să-i ofere mângâiere. Fapta lui, în acest context, nu se deosebește cu nimic de cea viitoare a lui Noél, doar obiectul posedat diferă: „Vevé intrase și, fără să-i arunce nicio privire, cu fața congestionată, cu răsuflet abia scăpând de sub presiunea indignării, s-a dezbrăcat în mijlocul camerei, zvârlind în scârbă veșmintele cu piciorul și, rămânând goală, s-a aruncat în pat cu un rânjet straniu, indecent și scârbit de sine însăși, în același timp (...) Atunci veni până la el, dinspre pat, freamăt de cearceafuri și-apoi un susur unduios și trist... Vevé plângea...” La mult timp după ce încetă plânsul „se dezbracă pe îndelete, căscând cu cruzime, intră alături de ea în caldul plapomei și beneficia de corpul ei inert, plictisit și somnuros, plictisit și somnuros el însuși, ca de un lucru”.

Comportamentul protagonistului seamănă uneori cu cel al unui erotoman. Aflat la adăpost în culcușul lui Vevé, nu ezită să dea în continuare târcoale Fundăturii din dorința de a o întâlni pe Polixenia Nisipoiu, iar după ce o întâlnește, a doua zi e din nou în culcușul cald al fostei proprietărese, dejucând planurile de răzbunare ale acesteia. Nu-i vorba, și Polixenia e bucuroasă de întorsătura lucrurilor. Negăsindu-l acasă pe Băiatu Mih., profită de serviciile gazdei, așa că vizitele se transformă în tot atâtea reprize erotice, care, în final, îl dezgustă pe protagonist. Cu alte cuvinte, prinde tot ce-i cade în plasă! Nici obsesia pentru Arina nu-l poate face să renunțe la aceste relații pur carnale. Acesta e, de fapt, adevăratul Mihnea, licheaua de mahala, de până la momentul întâlnirii efective cu idolul său.

Surprinzător, după o așteptare atât de îndelungată, întâlnirea propriu-zisă se petrece în Fundătura Șapte Fântâni, iar cea care îl abordează e Arina. Atributele donjuanului nu mai există, dimpotrivă, el e gătit de temeri complet nefondate, de-a dreptul ilare: „Vasăzică nu-l întreba întâi și întâi dacă a auzit cumva de filozofia postcartesiană sau măcar de teoria erorii.” Tema discuției e cât se poate de prozaică și... e domeniul forte al personajului: Arina îl chestionează dacă are cunoștințe despre vreo cameră modestă de închiriat. E ca o minge aruncată la fileu, iar personajul va profita din plin de această oportunitate, cutreierând zile în șir străzile mahalalelor bucureștene alături de frumoasa și eminenta domnișoară, în căutare de o locuință potrivită. În tot acest timp, între ei se creează o legătură puternică. Dar ceea ce părea a fi începutul unei frumoase povești de dragoste se spulberă într-o clipită când apare în peisaj Emanuel Maxim, poreclit Noél. Interesant e că trăsăturile care o fascinează la acest personaj, sunt tocmai cele pe care le posedă și Băiatu, dar pe care și le-a camuflat. Iată deci descrierea pe care Arina i-o face vechiului său prieten: „E brut, dar natural acest nebun. Lipsit de orice afectare și dovedind totdeauna o franchise adeseori supărătoare, dar foarte prețioasă. (...) câtă superficialitate, cât orientalism, câtă lene și cât tembelism, câtă necinste și incurie... Ți totuși, câtă inteligență naturală, paradoxal! Pe cât de primitivă, pe-atât de rafinată... Câtă subtilitate atavică de a face față măcar onorabil unui organism complex ca viața aceasta socială...” Mihnea rămâne perplex în fața efuziunii fetei, gândurile sale ne sunt dezvăluite de naratorul demiurgic: „Gândeai: iată unde duc cinci ani de filozofie! Să admiri un pehlivan ca Noél!” Alte aspecte neprevăzute la tânăra eminentă sunt preferința pentru muzica de petrecere de prin cârciumi obscure și încrederea excesivă în cei din jurul său, vădind necunoașterea vieții. La Mihnea, rămâne peste noapte după doar câteva zile de când l-a cunoscut, iar vechiului amic, Noél, e incapabilă să-i ghicească intențiile mârșave. Acest lucru conduce iremediabil spre deznodământul funest. Candoarea fetei n-are nicio valoare pentru doctorul obișnuit să obțină totul fără nicio efort și să privescă lucrurile cu maximă superficialitate. Replica searbădă care succedă violul e de o brutalitate echivalentă actului pe care l-a înfăptuit: „Nu mai existe virgine în ziua de azi...” Mutarea Arinei la Mihnea nu e, nici pe departe, un pas premergător oficilaizării relației dintre ei, așa cum crede băiatul, ci un liant între episodul dureros prin care fata a trecut și finalul tragic. Orbit de dragoste, Mihnea e incapabil să înțeleagă durerea reală a fetei și motivul pentru care ea i-a cedat cu ușurință. Ultimele pagini ale cărții sunt de un dramatism extraordinar. Planul urzit de Arina pentru a-l pedepsi pe Noél se întoarce împotriva ei înseși. După o absență de patru luni, petrecute alături de propriu-i călău, fata revine spășită în odaia lui Mihnea. Bucuria reîntâlnirii e anulată de mobilul ei. Astfel, protagonistul află că tânăra poartă în pântec copilul său, zice ea, și-i cere ajutorul pentru a scăpa de rușionasa povară. Episodul e în măsură să releve superficialitatea fetei: „Băiatu o ascultă cu toate simțurile răscolite de stupoare, de furie, de jignirea cea mai cruntă: aceasta poate fi Arina Velovan, studenta eminentă, floarea Universității, asistentă la unul din cele mai grele și mai frumoase cursuri: istoria metafizicii – fala profesorilor și mândria părinților... Aceasta e fecioara cu ochii pierduți în infinit, femeia asta care tratează atât de comercial un lucru atât de obscen...?” Dezamăgirea este evidentă. Este acesta momentul în care Mihnea o coboară pe tânăra adorată de pe pedestalul pe care o înălțase chiar din prima clipă în care a văzut-o. Probabil acesta este motivul pentru care nici nu i-a propus să accepte paternitatea copilului, ci a intrat în jocul bolnav al Arinei, mai ales că în minte îi stăruia ideea morții și teama de repercusiuni. Sentimentul de adorație e înlocuit de unul de compătimire: „Și el se cutremură de propriul său rânjet și de câtă animalitate stă

pretutindeni pe lume. Și i-e milă de ea, singură, subțire și frumoasă, în mijlocul generalei ferocități”. Nu ezită să-i amintească păcatul capital de care e vinovată: „Ai greșit, Arina... ai greșit... ai trădat pe filozofii tăi, pe toți înțelepții lumii, pentru fiara superbă din junglă...” Paginile care zugrăvesc durerea Arinei sunt de o forță sugestivă covârșitoare: „Mihnea o privea zbatându-se ca o pasăre tăiată, rostogolind ochi îngroziți, gemând la început înfiorată, apoi din ce în ce mai resemnată, mai dornică: «mor, aș vrea să mor».” Momentul morții ia aspectul ludic al ascultării unei povești cu zmei, alunecarea în moarte e percepută ca o alunecare grea în somn: „O mână păroasă se întinde spre ea, cu degetele încârligate, așa ca-n toate poveștile copilăriei, care-i vin acum fără nicio legătură în minte și-i picură două lacrimi în colțul ochilor. Mâna se întinde încet; ea vrea să se ferească, dar e cu neputință. Întocmai ca-n poveștile de demult ea e fixată pe loc de-o putere fascinatoare. Mâna a atins-o acum: ea se cutremură din creștet până-n tălpi; dar părul negru, abundent de pe ea, e așa de moale și mângâierea-i așa dulce! O răcoare molcomă, care-i îngheață ușor, ușor, corpul mistuit de flăcări. Ea privește cu neîncredere încă pe moșneagul urât, care-i râde acum blând; mâna lui e atât de rece și de alinătoare. Un zmeu bun, îngână gândul ei și ochii i se închid și buzele zâmbesc: e fericită acum și i se pare că adoarme ca un copil în brațele doicii, tocmai când povestea a ajuns la zmeul cel groaznic, care știe să încante așa frumos... ca s-o atragă în groapa neagră și fără fund... prea târziu... degeaba o mai îngrozește doica... i-e somn... i-e așa de somn...” Mihnea, tolănit în pat lângă ea, cade într-o stare de inerție. Incapabil să facă vreo mișcare, stă lângă cadavrul fetei, iar mintea îi este înșesată de imagini halucinante, în stilul atât de caracteristic al autorului. Declinul emoțional al eroului, începând cu reîntoarcerea Arinei, este evidențiat magistral. Urmărind retrospectiv soarta Arinei, putem decela următoarele ipostaze: 1) femeia inaccesibilă care ilustrează, prin excelență, misterul feminin, de o frumusețe izbitoare și de un rafinament intelectual captivante și inhibitoare; 2) femeia avidă de a ieși din turnul de fildeș oferit de studiu și de a se integra în jungla urbană 3) femeia căzută în fața examenului vieții reale, învinsă de o brută.

Dosarul morții e anchetat de nimeni altul decât Bănică Nisipoiu. Revoltat la început și convins de vina băiatului, el își schimbă atitudinea în momentul în care găsește în haina personajului lista celor licențiați. Listă pe care se regăsește și Mihnea. E evidențiată, din nou, aprecierea grefierului pentru înaltele studii, doar că, în punctul în care a ajuns romanul, e mai greu de stârnit amuzamentul cititorului, deși intenția e, probabil aceasta. Superflue ni se par și informațiile referitoare la coana Nisipoiu, care l-a căutat disperată. De această dată, Mihnea nu face nici un efort pentru a se salva și, culmea, deși nu și-a dorit neapărat asta, achitarea vine tot printr-o înșelăciune, pe care nu o provoacă, dar o acceptă tacit.

În partea a doua a romanului, scriitorul schimbă macazul (însă nu brusc, la o privire atentă, constatăm că transfigurarea eroului se produce treptat), ceea ce-l contrariază pe cititor. Prea a fost plină de haz prima parte, ca să putem accepta cu ușurință finalul. Cititorul s-a obișnuit cu un tip, pe care în final nu-l mai regăsește. Acesta este și motivul pentru care mare parte a criticii literare vede finalul lipsit de verosimilitate. De fapt, scriitorul și-a ucis tipul pentru a-și salva personajul. Cu toate că a doua parte e, cu siguranță, incomodă, ea cuprinde pagini de o frumusețe extraordinară. Abisurile sufletești ale personajelor ies la iveală cu o forță nebănuită. În fapt, scriitorul „se reîntoarce în ultima parte, la modalitatea care l-a consacrat, la analiza unor psihologii limită, a zonelor nebuloase ale sufletului bântuit de obsesii și idei fixe, însetat de un ideal de puritate”².

Vorbind despre seducție, Gabriel Liiceanu pornește de la etimologia cuvântului pentru a-l interpreta. Aflăm astfel că latinescul *seduco* are semnificația de „a duce la o parte”, „a trage la o parte”, „a lua deoparte”. Seducătorul, luând pe cineva de partea sa, îl poate duce de partea corectă a lucrurilor sau, dimpotriva, de partea greșită. Astfel, distinge „seducția divină, a maestrului și a iubitorului” și „seducția lipsită de iubire și care îl face pe cel sedus să se piardă”. În plus, seducția „cade pe un *teren pregătit* de așteptare și dorință. Există un *a priori al dorinței* care plutește peste lumea oamenilor, un orizont în care ne scaldăm cu toții și în virtutea căruia seducem și putem fi seduși”. În continuare, nuantează: „Seducătorul e cel care face cu putință «trăirea de satisfacere» în

² Florea Ghiță, *op. cit.*, p. 190.

orizontul unei dorințe care nu și-a consumat niciodată obiectul”. Mai mult, „ la capătul oricărei seducții se naște *o lume aparte*, adică tocmai lumea care a rezultat din *separația* pe care o instituie seducția, din acea ducere-și-luare-de-o-parte. Cel care a fost sedus a fost scos din ordinea obișnuită a lumii, a fost *luat de o parte*”.³ Acceptând această interpretare a actului de seducere și a seducătorului, suntem obligați să conchidem că i-am atribuit greșit lui Mihnea Băiatu titulatura de seducător, în fapt, el nu seduce pe nimeni, nu duce pe nimeni de-o parte, fie ea rea sau bună. Tot ceea ce trăiește el până la întâlnirea efectivă cu Arina se poate reduce la două cuvinte: trăire carnală. El este cel sedus de Arina. E beneficiarul seducției divine, căci e dus de partea bună a lucrurilor. Arina îl scoate, ireversibil, din mlaștina în care se tăvălise atâția ani, conducându-l spre împlinirea ființei. Această ireversibilitate a turnurii din viața eroului e subliniată în episodul final când Mihnea, căutat pentru a cine știe câta oară de vechii prieteni, dar veșnicele haimanale, refuză să le deschidă și se adâncește în studiul filozofiei. Protagonistul a fost salvat, dar prețul a fost plătit de Arina. Ne atrage atenția o afirmația a lui Mihail Diaconescu potrivită contextului și care completează cele enunțate mai sus: „, Gib I. Mihăescu leagă aspirațiile bărbatului spre eternul feminin de descoperirea propriei sale substanțe. Drama erotică devine o dramă a cunoașterii de sine, cu ecouri existențiale tot mai largi. Amorul e considerat astfel, în sens absolut, ca un mijloc de pătrundere în relațiile care îl leagă pe individ de restul lumii, ca o poartă spre infinit”.⁴

BIBLIOGRAPHY

1. Diaconescu, Mihail, *Gib I. Mihăescu*, București, Ed. Minerva, 1973.
2. Ghiță, Florea, *Gib I. Mihăescu (Monografie)*, București, Ed. Minerva, 1984.
3. Liiceanu, Gabriel, *Despre seducție*, București, Ed. Humanitas, 2007.
4. Mihăescu, Gib I., *Zilele și nopțile unui student întârziat*, prefață de Teodora Dumitru, București, Litera Internațional, 2010.

³ Gabriel Liiceanu, *Despre seducție*, București, Ed. Humanitas, 2007, pp. 9-23.

⁴ Mihail Diaconescu, *Gib I. Mihăescu*, București, Ed. Minerva, 1973, p. 251.